

รูปแบบและแนวความคิดในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุดซีเทลส์ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

Forms and Concepts Used in the Creation of a Dance: She Tells through the Creative Process Based on the Post-Modern Dance Concept

ธนกร สรรยวราภิกุล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

E-mail: tanakorn.su@bsru.ac.th

Received: October 11, 2019; Revised: January 6, 2020; Accepted: January 16, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหา 1) รูปแบบในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุดซีเทลส์ โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ และ 2) แนวคิดที่ได้รับภายหลังจากการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุดซีเทลส์ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบวิจัยคุณภาพ โดยการสำรวจข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สื่อสารสนเทศ การสังเกตการณ์ การสัมมนา และประสบการณ์ส่วนตัว ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์สู่การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ที่ได้รับการคัดเลือกสู่การแสดงระดับนานาชาติ 3 ครั้ง

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการสร้างสรรค์ การแสดง 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การออกแบบบทการแสดง การคัดเลือกนักแสดง การออกแบบลีลนาฏศิลป์การออกแบบเครื่องแต่งกาย การออกแบบเสียง การออกแบบพื้นที่การแสดง และการออกแบบแสงและได้แนวคิดในการสร้างสรรค์ภายหลังจากการสร้างสรรค์ 5 แนวคิด ได้แก่ สิทธิเสรีภาพของผู้หญิง นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ แนวคิดสัญวิทยา แนวคิดและทฤษฎีทางด้านศิลปกรรม และการสร้างสรรค์การแสดงที่เป็นศิลปะเพื่อศิลปะ ได้ดำเนินการประเมินด้วยการส่งการแสดงขึ้นนี้เข้าสู่เทศกาลนาฏศิลป์ในระดับนานาชาติพร้อมได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมการแสดงอันเป็นการประชาสัมพันธ์รูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ในประเทศไทย และเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจศึกษาสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในรูปแบบหลังสมัยใหม่ต่อไป

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ กระบวนการ นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

Abstract

The objectives of this research were: 1) to find forms used in the creation of a dance: she tells... based on the post-modern dance concept and 2) to find the concept received after the creation of the dance: she tells.... The data were collected in the form of the qualitative research and by studying the documents, interviewing the research participants, searching information from media and information technology, observing, arranging seminars, and using self-experience. Then, they were analyzed and synthesized to create the dance performance that was selected to show at the international shows for three times.

The research findings were found as follows.

The forms of the creation of the dance consisted of 7 components: designing role-playing, selecting actors/actresses, designing choreographies, designing costumes, designing sounds, designing performance stages, and designing lights. After creating the dance, 5 concepts of the creation were found. The 5 concepts consisted of the female rights and freedom, the post-modern dance, semiology concepts, art concepts and theories, and the creation of the shows that were arts for arts. The evaluation was conducted by sending the dance to the international dance festivals, so the dance was selected to show in the festivals. Showing the dance in the international dance festivals was the public relation in the form of the post-modern dance in Thailand, and this shows distributed the knowledge that was beneficial to someone interested in studying the creation of the post-modern dance in the future.

Keyword: the Creation of the Dance, Processes, the Post-Modern Dance

บทนำ

การสร้างสรรคนาฏศิลป์ชุด ซิเทลส์... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่เป็นงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยกำหนดหัวข้องานวิจัยสร้างสรรค์ในรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ (Post-modern Dance) เนื่องจากการศึกษาข้อมูลรูปแบบการสร้างสรรคนาฏศิลป์ในประเทศไทยพบว่ารูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในประเทศไทย และผู้สร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบของนาฏศิลป์ชนิดนี้ในการศึกษาการสร้างสรรคนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ขึ้นนี้ผ่านหัวข้อการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิงหรือผู้หญิง ซิเทลส์... (She tells...) หรือการบอกเล่าของผู้หญิง ได้ให้ความหมายการตั้งชื่อการแสดงชุดนี้ โดยแนวความคิดในการตั้งหัวข้อนี้เริ่มจากการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมของผู้หญิงหรือเพศหรือที่อยู่ในสังคมโลกนี้ เมื่อศึกษาถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพ รวมถึงบทบาทของผู้หญิงที่เป็นอยู่ในสังคมปัจจุบันพบว่ายังคงมีความเชื่อ แนวคิดอันเป็นข้อจำกัด และการสะกดขอบเขตต่อเพศหญิงหรือผู้หญิง อาทิ “มีลูกผู้หญิงเหมือนมีสัวมอยู่หน้าบ้าน” หรือ “เป็นผู้หญิงอย่าหยุดสวย” เป็นต้น ทั้งสองประโยคข้างต้นแสดงถึงบทบาทของผู้หญิงในทางลบเป็นการจำกัดบทบาท สถานะที่พึงมีของผู้หญิงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยสตรีเป็นคำอีกคำหนึ่งที่สื่อความหมายถึงผู้หญิงซึ่ง“หญิง เป็นคำนาม มีความหมายถึงคนที่มีมดลูก หรือ ผู้หญิง” (ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546) บทบาทของผู้หญิงหรือสตรีในสังคมที่ดำรงอยู่มีผู้แสดงความคิดเห็นอย่างมากมายที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันเนื่องจากธรรมเนียมและประเพณีที่เกิดขึ้นในสังคมเกิดจากผู้ชายเป็นผู้บัญญัติ ดังที่ กุลพล พลวัน (2543) ได้กล่าวไว้ว่า “สตรีเป็นวิญญาณทรัพย์ของบุรุษโดยแท้และผู้ชายประพฤติดูผู้หญิงเหมือนประพฤติดูสัตว์เลี้ยง คือ ใชให้ทำงานทำการต่าง ๆ ทุกอย่าง มีการเพาะปลูก แบกขน และทำงานในบ้านทุกอย่าง เป็นต้น อีกประการหนึ่งผู้ชายจะทำอะไรต่อผู้หญิงก็ได้ทั้งสิ้น ฆ่าก็ตาย ชายก็ขาด ไม่มีใครจะห้ามปรามมิให้ผู้ชายลงอาญาแก่หญิงอย่างสาหัสตามอำเภอใจทุกสถาน...ทั้งกฎหมายแบบธรรมเนียมและประเพณีทั้งปวง ผู้ชายเป็นผู้บัญญัติขึ้นเพื่อความสะดวกของผู้ชายเท่านั้น” การกำหนดบทบาทผู้หญิงที่ราวกับการกำหนดให้ผู้หญิงเป็นเพียงทรัพย์สินมากกว่าการส่งเสริมความเป็นมนุษย์ด้วยการมอบสิทธิในการเลือกดำรงชีวิตเหมือนว่าจะชัดเจนเมื่อพิจารณาจากมุมมองด้านต่าง ๆ และชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อพิจารณาในบริบทการส่งเสริมด้านคุ้มครองจากครอบครัว พรสวรรค์ สุวรรณธาดา (2554) กล่าวว่า “การแต่งงานในอดีตมักใช้วิธีคลุมถุงชน ซึ่งเป็นธรรมเนียมมาช้านานว่าหญิงผู้เป็นลูกสาวต้องเชื่อฟังพ่อแม่

ที่จะเป็นผู้จัดหาขายมาแต่งงานตามความเหมาะสมหรือตามความคิดของผู้ใหญ่ เรื่องความรักไม่ใช่เรื่องสำคัญ” เมื่อผู้หญิงเปรียบเสมือนทรัพย์สินของครอบครัว การส่งเสริมด้านสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงในสังคมที่ออกจากครอบครัว ก็คงไม่ต่างกันมากนัก เนื่องจากผู้ชายเป็นผู้กำหนดหลายสิ่งหลายอย่างของสังคมก่อให้เกิด ความไม่เท่าเทียมในการ เอื้อประโยชน์ต่อผู้หญิง ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่า “ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาผู้ร่างกฎหมายและกำหนดนโยบายระดับ ประเทศซึ่งเป็นผู้ชายเกือบทั้งหมดมักมองปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ในภาพรวมโดยไม่ได้ตระหนักถึงสาระ ความแตกต่างระหว่างหญิงชายอย่างแท้จริง ส่งผลให้กฎหมายและนโยบายที่ถูกผลักดันออกมาไม่เอื้ออำนวยต่อการ ใช้ประโยชน์จากศักยภาพของผู้หญิง อีกทั้งไม่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงของ ผู้หญิงอีกด้วย (ทิดา ณ นครและคณะ 2545) เหล่านี้ล้วนเกิดจากรูปแบบการปกครองที่มีผู้ชายเป็นใหญ่หรือที่เรียก ว่าสังคมแห่งปิตาธิปไตยที่สร้างภาพพจน์ให้ผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชาย และถูกกีดกันออกจากสิทธิต่าง ๆ ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา วัฒนธรรม ซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเพศคือตัวแปรสำคัญในการสร้างเงื่อนไขในการ กำหนดบทบาท สิทธิเสรีภาพ ดังที่ดาริณี ชำนาญหมอได้แสดงให้เห็นถึงทรรศนะในด้านนี้ว่า “เพศที่ถูกกำหนด โดยสังคมนี้จึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาวะการณ์และเงื่อนไขของสังคมที่เปลี่ยนไป นอกจากนั้นบทบาทที่กำหนดยัง มีความหมายเกี่ยวพันไปถึงโอกาสไปถึงบุคคลแต่ละเพศสามารถเข้าถึงได้ และควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ เพราะมีสิทธิ อำนาจ มีความรับผิดชอบ และถูกคาดหวังจากสังคมต่างกันไป ที่สำคัญก็คือบทบาทเพศที่สังคมกำหนด ได้ส่งผล กระทบอย่างมากต่อสถานภาพของผู้หญิงในสังคมนั้น ๆ เกือบทุกวัฒนธรรมจะสร้างภาพพจน์ให้ผู้หญิงอยู่ในฐานะ ด้อยกว่าชายในเกือบทุกด้าน และในความเป็นจริงผู้หญิงถูกกีดกันออกมาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเปิดโอกาสให้ได้ เป็นผู้นำ แม้ว่าบางครั้งบทบาททั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ในลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แต่ยังแสดงออกถึงความ ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศอยู่เสมอ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของเพศสภาวะและอุปสรรคของสังคมแห่งปิตาธิปไตยที่กีดขวาง ความก้าวหน้าของผู้หญิง ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ภาษาและวัฒนธรรม แนวคิดสตรีนิยมรวมทั้งสิทธิ คำสอนในเรื่องสิทธิความเสมอภาค โดยฐานที่มาจากความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ ซึ่งผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ในทุกบริบทของสังคม (ดาริณี ชำนาญหมอ 2557) จากข้อมูลข้างต้นคงปฏิเสธไม่ได้ว่าสิ่งที่กำหนดขึ้นมานั้นส่งผล โดยตรงต่อสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงที่อยู่ในสังคมให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน สืบเนื่องมาจากเพศสภาวะที่ผู้ชายเป็น ผู้กำหนดนโยบายและกฎเกณฑ์ อันส่งผลให้สิ่งที่มียูไม่ตอบสนองปัญหาและความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะ เมื่อพิจารณาแล้วในประเทศไทยนั้นสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงไทยก็ไม่ได้ต่างจากที่กล่าวไว้ข้างต้น อีกทั้งมีผู้ที่ได้ศึกษา บทบาทของผู้หญิงในสังคมโดยให้การนำเสนอผ่านงานวิจัยว่า “เกือบทุกวัฒนธรรมจะสร้างภาพพจน์ให้ผู้หญิงอยู่ใน ฐานะด้อยกว่าชายในเกือบทุกด้าน และในความเป็นจริงผู้หญิงถูกกีดกันออกมาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเปิดโอกาส ให้ได้เป็นผู้นำ แม้ว่าบางครั้งบทบาททั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ในลักษณะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แต่ยังแสดงออก ถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศอยู่เสมอ” (ดาริณี ชำนาญหมอ 2557) การแสดงข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ถึงความ ไม่เท่าเทียมที่ยังคงมีอยู่จวบจนปัจจุบัน ถึงแม้ว่าการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงได้ดำเนินมาอย่างยาวนาน แต่ในความเป็นจริงแล้วภาพพจน์ที่ครอบงำบนสภาวะเพศหญิงยังคงถูกกำหนดให้อยู่ในบทบาทที่ด้อยกว่า มาพร้อม กับการกำหนดภาพลักษณ์ที่ผู้คนในสังคมตั้งบรรทัดฐานไว้

จากข้อมูลแสดงให้เห็นถึงความเป็นปัจจุบันในข้อมูลที่ยังคงดำเนินชีวิตจำกัดของสิทธิเสรีภาพของเพศหญิง หรือผู้หญิงจากอดีตจวบจนปัจจุบันและมีแนวโน้มว่ายังคงดำเนินต่อไปถึงอนาคต จึงได้ตั้งการศึกษาข้อมูลในประเด็น นี้ ผ่านการศึกษาในรูปแบบเอกสาร การสัมภาษณ์ สื่อสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์สู่การสร้างสรรค นาวุศศิลป์ในรูปแบบหลังสมัยใหม่ที่ปัจจุบันโลกก้าวสู่ศตวรรษยุคหลังสมัยใหม่แต่ในประเทศไทยมีการนำเสนอผลงาน สร้างสรรค์ภายใต้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ดังนั้น การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงชุดนี้ มุ่งเน้นกระบวนการสร้างสรรค์ภายใต้แนวคิดนี้ เพื่อค้นหาองค์ประกอบต่าง ๆ ผ่านการเล่าเรื่องช่วงวัยของผู้หญิงตั้งแต่ เกิดมาจนถึงวัยที่โตอันเป็นแรงบันดาลใจสำคัญ ไม่เพียงแต่จะได้ผลงานการแสดงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในงานวิจัย ฉบับนี้ แต่ยังรวมถึงได้เห็นวิธีการศึกษาข้อมูล การดำเนินงานในการค้นหาองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อสร้างรูปแบบ

การแสดง อีกทั้งแนวคิดที่ได้รับในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ขึ้นนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์สร้างสรรค์ต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสรรค์ที่ใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ในการดำเนินกิจกรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหารูปแบบในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทลส์...โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่
2. เพื่อค้นหาแนวคิดที่ได้รับภายหลังจากการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทลส์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทลส์... ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ได้ดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบวิธีวิจัยในรูปแบบงานวิจัย 2 รูปแบบ ได้แก่ การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการดำเนินการศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การศึกษาข้อมูลจากสื่อสารสนเทศอื่น ๆ การลงภาคสนาม และประสบการณ์ส่วนตัว จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปการออกแบบองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์

ขอบเขตการศึกษา ศึกษาข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ค้นหาข้อมูลด้วยเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยที่หลากหลายต่อประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสมัยวิทยา ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีทางด้านศิลปกรรม ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการสร้างสรรค์การแสดงที่เป็นศิลปะเพื่อศิลปะ 2) การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้มุ่งเน้นการสัมภาษณ์ศิลปินเป็นสำคัญโดยการสัมภาษณ์ศิลปินเป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากศิลปินผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้แสดงในงานสร้างสรรค์ขึ้นนี้ เพื่อจะได้ทราบถึงมุมมอง ความคิด แนวทางการพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยประเด็นในการสัมภาษณ์ที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดงานวิจัย ความหมายและความสำคัญขององค์ประกอบ ความเห็นที่มีต่อการนำเสนอการแสดงนาฏศิลป์ขึ้นนี้ในแต่ละครั้งโดยนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ พัฒนา 3) สื่อสารสนเทศอื่น ๆ 4) การสำรวจข้อมูลภาคสนาม โดยเข้าร่วมชมการแสดงและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะทางด้านนาฏศิลป์ 5) การสัมภาษณ์ และ 6) ประสบการณ์

ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารวิชาการ ตำรา งานวิจัย บทความ วารสาร และสื่อสารสนเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ศึกษาข้อมูลและสังเกตการณ์รูปแบบและลักษณะของการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. สัมภาษณ์ศิลปิน ครูอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
4. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงทางด้านนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่
5. ทดลองปฏิบัติการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทลส์ โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

6. ขั้นตอนตรวจสอบผลงาน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์เป็นผู้ตรวจสอบและประเมิน พร้อมกับเสนอแนะและให้แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

7. ส่งผลงานการแสดงการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ที่ได้รับพัฒนานำเสนอสู่เทศกาลการแสดงนาฏศิลป์ในระดับนานาชาติ

8. เมื่อได้รับการตอบรับจากเทศกาลระดับนานาชาติจึงเข้าสู่กระบวนการการนำเสนอสู่สายตาสาธารณชน

9. นำข้อมูลจากการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์ทั้งหมด มาประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์ออกมาเป็นบทความความรู้ และสรุปผล

10. จัดทำเอกสารการวิจัย ซึ่งผ่านการตรวจสอบและประเมินจากคณะกรรมการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบการสร้างสรรคนาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ และการศึกษาแนวคิดการสร้างสรรคนาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส โดยแบ่งเนื้อหาการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบการสร้างสรรคนาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจในความหมายของคำศัพท์เฉพาะที่เห็นควรอธิบายในความหมายของคำศัพท์เฉพาะ โดยแต่ละคำมีความหมายเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

นาฏศิลป์

นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่ใช้ร่างกายเป็นเครื่องมือในการแสดงออก ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ให้เกิดความวิจิตรโดยนราพงษ์ จรัสศรี (2548) และ ได้อ้างถึงพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และได้อธิบายว่า “คำว่า “นาฏย-” ว่าเกี่ยวกับการพ้อนรำ ส่วนคำว่า “ศิลปะ-” หรือ “ศิลป์” หมายถึง ฝีมือ หรือการทำให้วิจิตรพิสดาร” สิริธร ศรีชลาคม (2559) ได้แสดงทรรศนะต่อว่า “นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะแขนงหนึ่งที่ใช้ร่างกายเป็นปัจจัยสำคัญในการแสดงออก เกิดขึ้นในเวลา พื้นที่ และก่อให้เกิดความงามผ่านกระบวนการกลั่นกรองสร้างสรรค์นาฏศิลป์ให้เป็นเครื่องมือสำหรับการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์หนึ่ง ๆ” ในงานวิจัยฉบับนี้ นาฏศิลป์หมายถึง ศิลปะที่ใช้ร่างกายเป็นเครื่องมือแสดงออก ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ให้เกิดความวิจิตรพิสดาร ผ่านองค์ประกอบด้านเวลา พื้นที่ โดยมีการตอบสนองวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งไม่ว่าจะเป็นด้านความบันเทิง หรือเพื่อความสุขของผู้ดูเอง

นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ (Post-modern Dance) หมายถึง นาฏศิลป์ที่มีการแสดงความคิดที่หลากหลาย ไม่ต้องการข้อสรุปในการนำเสนอศิลปะที่ใช้ร่างกายเป็นเครื่องมือ ไม่ตกอยู่ภายใต้ข้อสรุปหรือกฎเกณฑ์ใด วิรุณ ตั้งเจริญ (2545) ได้แสดงถึงทรรศนะด้านการแสดงออกของศิลปะหลังสมัยใหม่ว่า “การแสดงออกในยุคสมัยของลัทธิหลังสมัยใหม่ ช่วงเวลาที่แสดงพหุความคิด พหุปัญญา การยอมรับความหลากหลายที่ไม่ต้องการข้อสรุป ไม่ต้องการทฤษฎีหรือหลักคิดตายตัว เพราะความหลากหลายและความเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นความจริง เป็นอนิจจังตา (Impermanence) ความไม่เที่ยงตรง ความไม่คงที่ ความไม่ยั่งยืน ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมสลายไป ถ้าเราหลงใหลอยู่กับข้อสรุป กฎเกณฑ์ ทฤษฎีอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเกิดทุกข์ตา (Conflict) เพราะสรรพสิ่งและความคิดล้วนเป็นอนัตตา (Soullessness) สอดคล้องไปกับ นราพงษ์ จรัสศรี (2548) ที่ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับนาฏศิลป์

หลังสมัยใหม่ว่า “ถึงแม้ว่าในช่วงแรกนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่จะคลุมเครือ โดยครั้งแรกมีความหมายรวมถึงงานนาฏศิลป์แบบทดลอง (Experimental Dance) แต่งานในยุคนี้ก็จะมีความแตกต่างแตกแยกกันออกไปจนไม่สามารถจำกัดลักษณะเฉพาะได้” ดังนั้น นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ในงานวิจัยฉบับนี้หมายถึง ศิลปะที่ใช้ร่างกายในการสื่อสาร ไม่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ในการนำเสนอที่อยู่ในกรอบของนาฏศิลป์ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแสดงถึง พหุความคิด พหุปัญญานำเสนอผ่านความขัดแย้งเพื่อกระตุ้นคำถามให้เกิดแก่ผู้ที่เข้ามารับชม

นาฏศิลป์สร้างสรรค์

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ เกิดจากการรวมคำสองคำ คือ “นาฏศิลป์” และ “สร้างสรรค์” เข้าไว้ด้วยกันสามารถให้ความหมายได้ว่าการเคลื่อนไหวในรูปแบบใหม่ โดยนราพงษ์ จรัสศรี (สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2560) ได้แสดงทรรศนะถึงรูปแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์ไว้ว่า “งานทางนาฏศิลป์ที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้นอาจจะออกมาในรูปแบบของการลดทอน โดยมีความตั้งใจให้มีองค์ประกอบทางการแสดงที่ไม่ครบถ้วนตามมาตรฐานองค์ประกอบทางการแสดงในระดับอาชีพดังที่ปฏิบัติกันโดยทั่วไป” ดังนั้น นาฏศิลป์สร้างสรรค์อาจไม่ได้หมายถึงการสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบใหม่ที่เป็นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบการแสดงที่ครบถ้วน

ในการดำเนินการศึกษางานวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ได้ศึกษาถึงข้อมูลโดยผ่านคำถามงานวิจัยเพื่อสร้างสรรค์นาฏศิลป์ขึ้นขึ้นมา 7 ประการดังนี้

1. การออกแบบบทการแสดง ได้ออกแบบโครงเรื่องการแสดงโดยแบ่งเป็นช่วงการแสดงตามช่วงอายุการเจริญเติบโต โดยเริ่มจากการจุดเริ่มเรื่องของการแสดงผ่านการนำเสนอช่วงการอยู่ในครรภ์ มีการเคลื่อนไหวเล็กน้อยของร่างกาย เพื่อสร้างความสนใจและกระตุ้นคำถามให้แก่ผู้ชม ต่อด้วยช่วงวัยแรกเกิดแสดงท่าทางด้วยความไม่มั่นคงความสั่นคลอนของการเริ่มการดำเนินชีวิต ช่วงวัยเด็กเน้นความสนุกสนานความสดใส แต่อยู่ภายใต้กรอบบางอย่างของสังคม ช่วงวัยเจริญพันธุ์วัยที่ถูกกำหนดด้วยภาพลักษณ์ของสังคมที่มีต่อผู้หญิง และช่วงสุดท้ายคือช่วงวัยชราแสดงถึงความเหน็ดเหนื่อยและการทำซ้ำไปมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

2. การคัดเลือกนักแสดง ประกอบไปด้วยนักแสดงหญิง 5 คนโดยคัดเลือกจากความยาวของระดับเส้นผม ที่ต้องมีความยาวเกินระดับหัวไหล่ เนื่องจากให้ความสำคัญกับการนำเสนอท่าทางการเคลื่อนไหวผ่านเส้นผม พร้อมทั้งนักแสดงทั้ง 5 คนต้องมีทักษะในการเคลื่อนไหวในรูปแบบนาฏศิลป์ตะวันตกอันจะมีความเข้าใจทางด้านร่างกายที่ดี อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่มีเวลาฝึกซ้อมและพัฒนาผลงานนาฏศิลป์ขึ้นนี้

3. การออกแบบลีลานาฏศิลป์ ได้ดำเนินการออกแบบลีลานาฏศิลป์ภายใต้แนวคิดของรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นกระบวนการการสร้างสรรค์ในแต่ละกระบวนการผ่านแนวคิดความเรียบง่าย ทำน้อยได้มาก และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเต้น ใช้ท่าทางในชีวิตประจำวันพัฒนาการนำเสนอให้รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ครั้งนี้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ภาพที่ 1 การออกแบบลีลา
ที่มา: ธนกร สรรยัรวราภิญญ์

4. การออกแบบเครื่องแต่งกาย ได้ดำเนินการออกแบบเครื่องแต่งกายผ่านแนวคิดความเรียบง่าย โดยเลือกรูปแบบเครื่องแต่งกายเพียงชิ้นเดียว ใช้วัสดุที่มีความยืดหยุ่นสนับสนุนการเคลื่อนไหวของนักเต้นเป็นสำคัญ ลายผ้าเลือกใช้ลายดอกไม้บนพื้นผ้าสีแดงที่ให้ความรู้สึกถึงความเป็นผู้หญิง

ภาพที่ 2 เครื่องแต่งกาย

ที่มา: ธนกร สรรยัรวราภิภู

5. การออกแบบดนตรีและเสียงประกอบการแสดง ในช่วงต้นของการแสดงเลือกใช้เสียงสังเคราะห์ที่ให้ความรู้สึกถึงการเริ่มต้นสอดประสานกับโครงเรื่องที่ได้กำหนดไว้ หลังจากนั้นได้เลือกใช้ดนตรีที่มีจังหวะให้ความรู้สึกสนุกสนาน สดใส สลับกับเสียงเปียโน ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมให้พิจารณาการแสดง และในช่วงสุดท้ายของการแสดงใช้เสียงสังเคราะห์เสียงที่มีเสียงผู้หญิงเป็นเสียงหลักในการส่งเสริมการแสดง

6. การออกแบบสถานที่แสดง เนื่องจากแสดงผลงานนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ชิ้นนี้ได้ถูกพัฒนาและนำเสนอผ่านเทศกาลการแสดงหลากหลายสถานที่ ซึ่งผู้รับชมสามารถรับรู้ถึงสารที่ต้องการนำเสนอได้โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านสถานที่ที่สำคัญ ดังนั้นการแสดงชุดนี้มีความอิสระจากพื้นที่ในการนำเสนอ

7. การออกแบบแสง เช่นเดียวกับการออกแบบสถานที่ที่ได้ดำเนินการนำเสนอ ถึงแม้ว่าแสงจะไม่ได้มีผลต่อเนื้อหาการแสดงเป็นสำคัญ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าแสงจะช่วยส่งเสริมความรู้สึกในระหว่างการรับชมการแสดง แสงที่ใช้จำเป็นต้องส่งเสริมสีของเครื่องแต่งกายและการเคลื่อนไหวของนักแสดงให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 3 พื้นที่การแสดงและแสงที่ใช้ในการแสดง

ที่มา: ธนกร สรรยัรวราภิภู

จากการแสดงการสร้างสรรค่นาฏยศิลป์ชุด ซีเทเลส ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อนำไปแสดงในเทศกาลการเต้นระดับนานาชาติ ณ สถานที่ต่าง ๆ ได้สอบถามสัมภาษณ์ความรู้สึกของนักแสดงที่ได้รับผลตอบแทนโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการแสดงในระดับนานาชาติที่มี

ผู้เข้าร่วม 16 ประเทศ โดยนักแสดงได้มุ่งถึงความคิดเห็นจากการได้รับประสบการณ์ทางการแสดงในมุมมองต่าง ๆ ดังนี้ อรพิมล ทองทิพย์ (สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2562) ได้กล่าวว่า “เมื่อเราแสดงผลงานเสร็จ เราได้รับผลตอบรับดีมาก ทุกคนให้การรอคอยการแสดงของเรา ทุกคนชื่นชอบและจำเราได้เพราะผมของเราและชุดสีแดง ก่อนกลับทุกคนมารอคิวขอถ่ายรูป ตอนนั้นดีใจมากไม่คิดว่าเราจะชอบเรามากขนาดนี้” การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ชุด ซีเทเลส ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ไม่เพียงแต่สร้างความรู้สึกระทึกใจต่อนักแสดงเท่านั้นแต่ยังแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการแสดงที่กระตุ้นให้ผู้ชมเข้ามาแบ่งปันประสบการณ์ ความคิดเห็น สร้างภาพที่จดจำอันเป็นส่วนประกอบหนึ่งในเป้าหมายของการแสดงนาฏยศิลป์ในรูปแบบหลังสมัยใหม่ ถือเป็นปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ที่ได้ปรากฏอยู่ในการนำเสนอผลงานนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ในครั้งนี้ ดังที่ชกร ชิตท้วม (สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2562) ได้แสดงทรรศนะว่า “การแสดงชุด ซีเทเลส เป็นแนวคิดแง่ลบให้กับผู้หญิงตั้งแต่ได้กำเนิด เมื่อนำสร้างสรรค์เป็นการแสดงทางด้านนาฏยศิลป์นับว่าเป็นการบูรณาการที่เกิดความร่วมสมัย อีกทั้งได้แสดงออกภาพลักษณ์ดังกล่าวผ่านการออกแบบท่าทางที่ใช้ผมปิดหน้าตลอดการแสดง ซึ่งผู้ชมสามารถตีความได้หลากหลาย อาทิ การใช้ผมปิดหน้าแสดงถึงอารมณ์ที่ถูกกดดันจากสังคมจึงต้องปกปิดหน้าตาของตนเองซึ่งเป็นผู้หญิง อีกทั้งยังเป็นการซ่อนเร้นตัวตน อารมณ์ ความรู้สึกของความเป็นผู้หญิงให้ได้มากที่สุด ซึ่งมีนัยยะถึงการต้องหลบหลีกการถูกประณามจากสังคม การออกแบบการแสดงที่ใช้มีการใช้ผมปิดหน้าโดยไม่ให้เห็นหน้านักแสดงเป็นการแสดงที่น่าสนใจและแปลกใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อน ทำให้เกิดแรงจูงใจต่อผู้ชมในการติดตามการแสดงในแต่ละช่วง อีกทั้งการออกแบบเสียงมีความน่าสนใจ กล่าวคือ มีการออกแบบโดยใช้ทำนองดนตรีประกอบการเคลื่อนไหว และในบางช่วงเสียงประกอบการแสดงเงียบลง ทำให้เปลี่ยนอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชม อีกทั้งบางช่วงมีเสียงแซ่ซ้องของผู้หญิงทำให้ผู้ชมสามารถจินตนาการและตีความได้อย่างหลากหลาย” ดังนั้นในการสร้างสรรค์การแสดงการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ชุด ซีเทเลส ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ไม่เพียงแต่จะได้อารมณ์ความรู้สึกที่เฉพาะเจาะจงโดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสู่การปฏิบัติเท่านั้น แต่ในผลงานสร้างสรรค์ชิ้นนี้ยังถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางความคิดของผู้สร้างสรรค์และผู้ชมอันเป็นเป้าประสงค์ของศิลปะในรูปแบบยุคหลังสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี

2. ศึกษาแนวคิดการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ชุด ซีเทเลส...

จากการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ชุด ซีเทเลส ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่จำนวน 3 ครั้ง ในแต่ละครั้ง ได้รับข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น แนวทางการดำเนินงานต่อบุคคลต่าง ๆ ทั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในศาสตร์ทางด้านนาฏยศิลป์และศาสตร์อื่น ๆ เพื่อความครอบคลุมในความเห็นที่ต้องการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ชิ้นนี้ออกสู่สาธารณชนที่ไม่เฉพาะนักนาฏยศาสตร์เท่านั้น ทำให้ได้แนวคิดหลังจากการสร้างสรรค์การแสดงโดยแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

แนวคิดสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง ได้นำข้อมูลทั้งจากเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าว สู่การออกแบบองค์ประกอบการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ในส่วนต่าง ๆ ทั้งการออกแบบบทการแสดงที่นำเสนอช่วงอายุแต่ละช่วง การคัดเลือกนักแสดงที่เป็นผู้หญิง การออกแบบลีลาที่ได้คำนึงถึงเส้นผมของผู้หญิง การออกแบบเครื่องแต่งกายที่คอยส่งเสริมการเคลื่อนไหวและเนื้อหาที่ต้องการ โดยได้ศึกษาผลงานของนักออกแบบนาฏยศิลป์ที่มีรูปแบบแนวคิดที่นำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงทั้งในประเทศและต่างประเทศที่แสดงออกถึงแสดงออกถึงสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงที่ถูกจำกัดในสังคมนำเสนอผ่านการเคลื่อนไหวที่สะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจของผู้หญิง ความกลัว ความหวาดระแวง และการโดนทำร้ายสู่การออกแบบองค์ประกอบการแสดงในส่วนต่าง ๆ อันได้แก่ การออกแบบบทการแสดง การคัดเลือกนักแสดง การออกแบบลีลานาฏยศิลป์ การออกแบบเครื่องแต่งกาย การออกแบบพื้นที่แสง การออกแบบเสียง และการออกแบบแสง สู่การแสดงที่มีความเป็นเอกภาพและสามารถสื่อสารถึงเนื้อหาได้อย่างชัดเจน

แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ เป็นหนึ่งแนวคิดที่ได้ให้ความสนใจในการศึกษาเนื่องจากเห็นว่าปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคหลังสมัยใหม่ อันเห็นได้จากการศึกษาทั้งในแง่มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ต่างกล่าวถึงรูปแบบของยุคหลังสมัยใหม่ แต่ในทางกลับกันในประเทศไทยรูปแบบนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ยังไม่มีที่แพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเรียบง่ายในการนำเสนอและค้นหาองค์ประกอบการแสดง ทั้งการออกแบบบทการแสดงที่เล่าเป็นลำดับตั้งแต่การตั้งครุฑ อยู่ในครุฑ วัยแรกเกิด วัยเด็ก วัยรุ่น วัยเจริญพันธุ์ และวัยชรา การคัดเลือกนักแสดงเพศหญิง ผสมชาย ที่มีทักษะการเต้นร่วมสมัย การออกแบบลีลานาฏยศิลป์มุ่งเน้นการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวันเข้ามาพัฒนาสู่การแสดง โดยคำนึงถึงความเรียบง่ายที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอได้เป็นสำคัญ นอกจากนั้นในการออกแบบการแสดงนาฏยศิลป์สร้างสรรค์ในครั้งนี้ได้ออกแบบการแสดงที่กระตุ้นให้ผู้ชมมีอิสระทางความคิด สามารถตีความรูปแบบการแสดงตามประสบการณ์ของผู้ชมและนำมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในภายหลังการแสดง

แนวคิดสัญวิทยา ได้นำเสนอสัญลักษณ์ผ่านการออกแบบลีลานาฏยศิลป์ตั้งแต่การนำเสนอผ่านเส้นผม อันเป็นสัญลักษณ์ที่ให้ความรู้สึกถึงความเป็นผู้หญิงหรือเพศหญิง การนำเสนอสัญลักษณ์ผ่านท่าทางต่าง ๆ อาทิ การก้ม กางเท้าของคนหนึ่งบนร่างกายอีกคนหนึ่ง การสวมเครื่องแต่งกายที่มีลวดลายดอกไม้ประดับอยู่ รูปแบบการนำเสนอสัญลักษณ์ ผ่านท่าทางและเครื่องแต่งกาย เป็นรูปแบบที่มีความโดดเด่นและสามารถสร้างเอกลักษณ์ให้แก่งานชิ้นนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน

แนวคิดและทฤษฎีทางด้านศิลปกรรม การสร้างสรรค์ผลงานของในครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดองค์ประกอบทางทัศนศิลป์มาใช้ในการจัดวางองค์ประกอบ ระดับของนักแสดง ทิศทางการนำเสนอ มุ่งเน้นให้เกิดสุนทรียภาพการรับชมผ่านทางทัศนะของผู้ชมมากกว่าประเด็นอื่น ปรากฏการใช้ร่างกายของนักแสดงปรับเปลี่ยนไปในรูปแบบทิศทางระดับที่แตกต่างกัน ทำให้ปรากฏภาพรูปร่างหรือรูปทรงต่าง ๆ ที่หลากหลาย อีกทั้งเป็นการจัดวางท่าทางเพื่อกระตุ้นจินตนาการของผู้ที่รับชมและให้อิสระในการตีความ อาทิ การใช้เส้นตรง เส้นโค้ง นำเสนออารมณ์ความรู้สึกของนักแสดง การออกแบบเครื่องแต่งกายที่แสดงถึงความเป็นผู้หญิง ง่ายต่อการเคลื่อนไหว และสามารถนำรูปทรงของเครื่องแต่งกายนั้นผสมผสานกับการจัดวางท่าทางเพื่อให้เกิดรูปร่างรูปทรงที่มีความน่าสนใจ

แนวคิดที่การสร้างสรรคการแสดงที่เป็นศิลปะเพื่อศิลปะ นำเสนอความสนใจส่วนตัวในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงที่มีความไม่เท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าสังคมปัจจุบันจะมีการเรียกร้องให้สิทธิ ความเสมอภาคแล้ว แต่ในความเป็นจริงทางสังคมนั้น ผู้หญิงยังได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมดังที่ปรากฏในทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นแรงบันดาลใจที่ให้ความสนใจในการนำเสนอ แต่หากมิได้มีวัตถุประสงค์ ในการณรงค์ หรือเรียกร้องสิทธิใด ๆ เพียงแต่เป็นการสร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ในรูปแบบนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่เพื่อแสดงออกในลักษณะของศิลปะที่ไม่ได้เรียกร้องอะไร แต่หากเป็นการแสดงออกในแง่ความคิดผ่านกระบวนการนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่สู่ผลงานการแสดงอันเป็นรูปธรรม การแสดงในลักษณะไม่เฉพาะที่ให้ความสนใจเท่านั้น ยังมีการแสดงในต่างประเทศมากมายที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ในรูปแบบนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสร้างสรรค์ที่ได้ดำเนินการสามารถสรุปสาระสำคัญได้ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 รูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ วิเคราะห์ตามองค์ประกอบของการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ และประการที่ 2 แนวคิดของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์ สามารถจำแนกตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

รูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานการสร้างสรรคนาฏยศิลป์ชุด ซีเทเลส ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ ในด้านของรูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานได้แบ่งตามหัวข้อคือ 1) การออกแบบบทการแสดงได้ออกแบบโครงเรื่องการแสดงโดยแบ่งเป็นช่วงการแสดงตามช่วงอายุ การเจริญเติบโต 2) การคัดเลือกนักแสดง ประกอบไปด้วยนักแสดงหญิง 5 คนโดยคัดเลือกจากความยาวของระดับเส้นผมที่ต้องมีความยาวเกินระดับ

หัวไหล่ 3) การออกแบบลีลานาฏศิลป์ ได้ดำเนินการออกแบบลีลานาฏศิลป์ภายใต้แนวคิดของรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ที่มีแก่นเน้นกระบวนการการสร้างสรรค์ในแต่ละกระบวนการผ่านแนวคิดความเรียบง่าย 4) การออกแบบเครื่องแต่งกายผ่านแนวคิดความเรียบง่าย มีความยืดหยุ่น สนับสนุนการเคลื่อนไหวของนักเต้นเป็นสำคัญ ลายผ้าเลือกใช้ลายดอกไม้บนพื้นผ้าสีแดงที่ให้ความรู้สึกถึงความเป็นผู้หญิง 5) การออกแบบดนตรีและเสียงประกอบการแสดง เลือกใช้เสียงสังเคราะห์ ดนตรีที่มีจังหวะสลับกับเสียงเจี๊ยบและเสียงสังเคราะห์ 6) การออกแบบสถานที่แสดงที่มีความอิสระจากพื้นที่ ในการนำเสนอ 7) การออกแบบแสง อย่างอิสระไม่ได้มีผลต่อเนื้อหาการแสดงเป็นสำคัญ

แนวคิดที่ได้หลังจากการปฏิบัติการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส จากการพิจารณาคำถามในงานวิจัยเพื่อกำหนดลักษณะภาพรวมโครงสร้างการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในงานวิจัยนี้ ส่งผลให้เกิดแนวคิดโครงสร้างของการแสดง 5 ประเด็น ได้แก่ 1) สิทธิเสรีภาพของผู้หญิง สภาวะความกดดัน ภาพลักษณ์ ความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศชายและเพศหญิงเป็นสิ่งที่ประเด็นมาตั้งแต่อดีตกาล ก่อให้เกิดลัทธิสตรีนิยมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม 2) นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ความก้าวหน้าของยุคศิลปะที่เข้าสู่ยุคหลังสมัยใหม่เป็นแรงกระตุ้นศึกษาค้นคว้าสร้างสรรค์ในครั้งนี้ ได้ดำเนินงานวิเคราะห์ข้อมูลสู่การออกแบบองค์ประกอบอีกทั้งมุ่งเน้นประเด็นด้านความเรียบง่าย และการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวันในการนำเสนอผลงานในครั้งนี้ 3) แนวคิดสัญวิทยาได้ถูกสอดแทรกสัญลักษณ์ไว้ในองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งหากขาดแนวคิดนี้ในผลงานวิจัยสร้างสรรค์ในครั้งนี้รูปแบบการแสดงอาจจะถูกลดทอนในด้านการตีความทั้งของผู้สร้างสรรค์และผู้รับชม 4) แนวคิดและทฤษฎีทางด้านศิลปกรรม คำนึงถึงทิศทาง ระดับ น้ำหนัก และความเร็วของการเคลื่อนไหว อันจะทำให้การแสดงเกิดมิติด้านการแสดง ส่งเสริมให้การแสดงนั้น ๆ เกิดสุนทรียภาพในการรับชมมากยิ่งขึ้น 5) การสร้างสรรค์การแสดงที่เป็นศิลปะเพื่อศิลปะโดยไม่มีจุดมุ่งหมายด้านอื่นแต่อย่างใด ให้เวลากับการแสดงผ่านท่าทางในชีวิตประจำวันที่ได้ดำเนินการพัฒนา วิเคราะห์สู่การแสดงนาฏศิลป์ที่ไม่ได้คำนึงถึงความพอใจของผู้ที่จะเข้ามารับชมเป็นสำคัญอันเห็นได้จากการแสดงโดยไม่แสดงออกทางสีหน้า ซึ่งอาจทำให้ผู้ชมเกิดความไม่เข้าใจ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่เป็นรูปแบบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ที่ยังคงไม่แพร่หลายในประเทศไทย อาจเนื่องด้วยจากรูปแบบการศึกษาข้อมูลอันจะส่งเสริมให้นักนาฏศิลป์ในประเทศไทยมีความรู้ความเข้าใจยังมีในปริมาณไม่มากนัก หากการศึกษาการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ได้รับ หรือมีผู้ค้นคว้าข้อมูลอันทันสมัยอยู่ในกระแสสังคมโลก อาจทำให้รูปแบบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในประเทศไทยมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นในการวิจัยสร้างสรรค์ในครั้งนี้ ได้รูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์และแนวคิดที่ได้หลังจากการปฏิบัติสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะในงานวิจัยครั้งนี้ แต่หากมีผู้สนใจในการดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไม่ว่าอยู่ในรูปแบบใดก็สามารถนำผลอันเกิดจากกระบวนการวิจัยไปใช้ในการดำเนินงานของตนเองได้ รูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ในครั้งนี้นอกจากจะสะท้อนเรื่องราวความเป็นมาที่ได้รับแรงบันดาลใจ และสามารถสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในรูปแบบศิลปะเพื่อศิลปะ แต่ยังคงศึกษาหาข้อมูลในเชิงลึกเพื่อให้กระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ขึ้นนั้น ๆ ดำเนินโครงสร้างไปอย่างมีเหตุและมีผลในการดำเนินการสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องไปกับจุดมุ่งหมายของรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินงานมากกว่าการคำนึงผลลัพธ์ที่ออกมา การใช้องค์ประกอบการแสดงทั้ง 8 ประการอันประกอบไปด้วยวิธีการและการหาข้อมูลสนับสนุนในงานวิจัยฉบับนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลเพื่อสนับสนุนความจำเป็นในการเลือกองค์ประกอบต่าง ๆ มาสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์เกิดจากการทดลองวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย และสามารถปรับใช้ในนาฏศิลป์ชิ้นอื่น ๆ

ที่แตกต่างออกไปได้ จะนำมาซึ่งประโยชน์แก่การศึกษาด้านนาฏศิลป์ต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด ซีเทเลส ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ เพื่อทำการทดลองการแสดง ถึงแม้ว่าผลงานจะดำเนินการเสร็จสมบูรณ์และได้รับการคัดเลือกเพื่อเผยแพร่ในระดับนานาชาติหลายครั้ง แต่หากยังคงเห็นว่าประเด็นด้านสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงนั้น ยังคงเป็นประเด็นที่มีข้อถกเถียงและมีมุมมองทางด้านความแตกต่างอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบุคคลที่ยังคงมีอคติในฐานความคิดเดิมในภาพลักษณ์เชิงอุดมคติว่า ผู้หญิงได้รับสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกับผู้ชายโดยเสมอภาค ปราศจากข้อกังขา ทั้งนี้ยังคงเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าจากประสบการณ์ตรงของผู้หญิงในสังคมยังคงเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะทำให้เกิดข้อมูลปฐมภูมิที่มีความชัดเจนต่อข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น

2. การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์โดยใช้ท่าทางในชีวิตประจำวันเข้ามาใช้ในการออกแบบลีลานาฏศิลป์ ควรให้มีการเผยแพร่รูปแบบการนำเสนอด้วยองค์ความรู้ี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานความคิดของนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ที่ดำเนินไปพร้อมกับยุคสังคมปัจจุบัน เพียงแต่ในประเทศไทยนั้นรูปแบบการนำเสนอแบบนี้ยังคงเป็นที่ไม่แพร่หลาย อาจเป็นเพราะผู้ชมเห็นว่าเป็นสิ่งที่เข้าใจยาก หรือจำเป็นต้องเกินกระบวนการตีความในการรับชม ซึ่งหากเกิดการสร้างองค์ความรู้ที่มีจำนวนมากขึ้น การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในรูปแบบหลังสมัยใหม่นี้ควรมีความเด่นชัดมากขึ้นในสังคมไทย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยานักศึกษาศาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นอย่างยิ่ง ในความทุ่มเท อุตุน ในการดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์รูปแบบหลังสมัยใหม่นี้

เอกสารอ้างอิง

- กชกร ชิตท้วม. รูปแบบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ (สัมภาษณ์). ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 15 สิงหาคม 2562.
- กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย. บริษัท กานดาพร็อพเพอร์ตี้ จำกัด และบริษัทในเครือ: กรุงเทพฯ, 2543
- ดาริณี ชำนาญหมอ. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์เพื่อผู้หญิงกับการยุติความรุนแรง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- นราพงษ์ จรัสศรี. ประวัตินาฏศิลป์ตะวันตก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- . นาฏศิลป์สร้างสรรค์ (สัมภาษณ์). ศาสตราจารย์ ประจำภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 7 กุมภาพันธ์ 2560
- ทิตา ณ นครและคณะ. ผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ: บันทึกการเดินทางสู่ความเสมอภาค. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เพรส จำกัด, 2545.
- พรสวรรค์ สุวรรณธาดา. “แม่พลอยกับเฟมินิสม์,” มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์. 28, 3 (กันยายน-ธันวาคม 2554): 51-72.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.
วิรุณ ตั้งเจริญ. “ลัทธิหลังสมัยใหม่ ศิลปะหลังสมัยใหม่,” **วารสารราชบัณฑิตยสถาน**. 27, 2 (เมษายน-มิถุนายน 2545): 330-341.

สิริธร ศรีชลาคม. **การสร้างสรรคานาฏศิลป์ร่วมสมัยร่วมกับการฉายภาพสำหรับการแสดง: มาย แท็งก์ (My Tank)**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.
สุภางค์ จันทวานิช. **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

อรพิมล ทองทิพย์. **รูปแบบการสร้างสรรคานาฏศิลป์ (สัมภาษณ์)**. นักศึกษานิติศาสตรบัณฑิต วิชาเอกนาฏศิลป์ สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 30 เมษายน 2562.